

TRI SLOBODE POD LUPOM: SPECIJAL

Dan pre protesta

Uoči velikog studentskog i građanskog protesta u Beogradu, rasle su tenzije i pritisci kojima su dominantno bili izloženi novinari/ke i studenti/kinje. Najpre je novinarima/kama više novinarskih ekipa iz Hrvatske zabranjen ulazak u Srbiju. Svim ekipama je saopšteno da predstavljaju bezbednosni rizik i da im je ulazak zbog toga onemogućen. SafeJournalists mreža osudila je ovu odluku i podsetila da je svaki napad na novinare ujedno i napad na javni interes, demokratiju i prava svih građana. Rad je onemogućen i novinarima/kama iz Srbije. Novinarima/kama i zaposlenima u zgradi Radio Beograda rečeno je da do 17.00 časova u petak 14. marta napuste zgradu i da im do ponedeljka neće biti dozvoljeno da uđu na svoja radna mesta, čime im je direktno uskraćeno pravo na rad, a građanima informisanje. Grupa oko stotinak muškaraca, među kojima su primećeni i funkcioneri SNS-a grada Novog Sada, blokirala je zgradu N1. U petak je po drugi put priveden, a potom i pušten novinar KTV-a Nemanja Šarović. Šarović je uhapšen zbog toga što je policajcima koji su u Pionirskom parku čuvali pristalice SNS-a, postavljao pitanja da li će reagovati povodom traktora nepropisno parkiranih oko ovog parka u samom centru grada. Sve ovo su ozbiljni pokušaji cenzure medija kako bi se sprečilo izveštavanje o studentskim protestima i blokadama.

MUP Srbije saopštio je da su u petak uhapšene dve osobe zbog navodnog narušavanja javnog reda i mira, a sve zbog slomljenih stakala i izbušenih guma na traktorima nepropisno parkiranim oko Pionirskog parka gde su kampovali navodni studenti koji žele da uče, a zapravo brojni funkcioneri i pristalice vladajuće stranke. U petak, 14. marta, u Obrenovcu je napadnuta i studentkinja koja je pešačila iz Loznice do Beograda. Na nju je nasrnuo stariji muškarac koji je počeo da je davi. Iz MUP-a su saopštili da će protiv muškarca biti pokrenuta prekršajna prijava. U petak nakon ponoći, dogodio se napad i kod Elektrotehničkog fakulteta kada su povređeni student i profesor. Pored studenata/kinja, pritisku su izloženi i aktivisti/kinje i pripadnici opozicionih partija koji podržavaju proteste. Naime, u Novom Sadu uhapšeno je 6 osoba nakon nelegalnog prisluškivanja razgovora aktivista iz grupe Stav i pripadnika/ca Pokreta slobodnih građana. Prema saznanjima grupe organizacija, prisluškivani snimak je napravila Bezbednosno informativna agencija, a naredbu je potpisao predsednik Višeg suda u Beogradu. Uhapšeni aktivisti terete se za teško delo "pripremanja dela protiv ustavnog uređenja." Naime, pre hapšenja je na televizijama s nacionalnom frekvencijom objavljen snimak na kom aktivisti STAV-a i dela opozicije planiraju kako da na subotnjem protestu u Beogradu nametnu ideju prelazne vlade i izazovu nasilje. Uhapšenima, koji su i ranije bili na meti pro-vladinih tabloida i funkcionera, određen je pritvor od 30 dana, a grupa nevladinih organizacija ukazuje na političku motivaciju iza ovog hapšenja. Pre nego u pravosudnim organima, snimak je završio u medijima, koji su odmah i "presudili" da je u pitanju terorizam i rušenje države, što su kasnije ponovili i najviši zvaničnici Republike Srbije, uključujući i predsednika države.

U predistražnom postupku grupa se tereti za rušenje ustavnog poretka. Takva kvalifikacija je neprihvatljiva jer grupa nije preduzela nijednu aktivnost u pravcu ostvarivanja pomenutih spornih reči iz razgovora. Nekoliko dana nakon hapšenja, izvršen je i pretres stanova aktivista i aktivistkinja neformalne grupe mladih Stav. Pretresom su obuhvaćeni i stanovi aktivista/kinja koji nisu uhapšeni. Svi ovi incidenti predstavljaju ozbiljno kršenje osnovnih prava i zloupotrebu institucija u političke svrhe, a sve u cilju obeshrabrivanja građana/ki od učešća u mirnom okupljanju najavljenom za 15. mart.

Protest u Beogradu

Studentski i građanski protest “15. za 15” održan je u Beogradu u subotu 15. marta, i okupio je ogroman broj ljudi iz čitave zemlje, a mnogi ga smatraju najvećim skupom poslednjih decenija u Srbiji. Protest je trajao od prepodnevničkih časova i sve je proticalo uglavnom mirno do 19:11h. Naime, u tom trenutku trajalo je 15 minuta tišine kojom se odaje počast stradalima u padu nadstrešnice u Novom Sadu. U 11. minutu, tišina je prekinuta, a veliki broj građana/ki, što je vidljivo na snimcima, počinje da beži i da se razdvaja na dve strane. Prema navodima, prisutni su osetili snažan zvučni udar, praćen talasom vrućine ili vetra nakon čega okupljeni kreću da beže. Na nekim snimcima se može čuti i taj neobičan glasan zvuk koji je prekinuo tišinu. U tom trenutku nastaje i stampedo. Veliki broj građana je tom prilikom iskusio slične simptome i počinje da se javlja na pregled u bolnicama. Grupa nevladinih organizacija pozvala je građane/ke da se jave i da popune upitnik o onome što su doživeli.

Do sada je stiglo preko 3000 svedočanstava građana/ki koji opisuju da su čuli zvuk nalik zvuku sletanja aviona ili automobila koji se kreće velikom brzinom u njihovom pravcu. U danima kasnije mnogi opisuju da su imali mučninu, glavobolju, ubrzan rad srca, oštećen sluh, osećaj anksioznosti i panike, drhtavicu, dezorijentaciju i osećaj gubitka kontrole. Značajan broj se povredio i u naletu stampeda. Simptomi koji je veliki broj građana/ki doživeo se često javljaju nakon izlaganja određenim zvučnim uređajima koji na raspolaganju mogu biti samo policiji ili drugim bezbednosnim službama. MUP Srbije i predstavnici vlasti odmah su demantovali da je upotrebljeno zvučno oružje i optužili su građane/ke da lažu i pored svih snimaka i medicinskih dokaza o zdravstvenim pregledima. U medijima su objavljene i fotografije kao i video snimak izvesnog uređaja postavljenog na vozilo žandarmerije koje je bilo parkirano kod Skupštine. Iako su prvobitno predstavnici vlasti negirali da Srbija poseduje ovakav urešaj, istoga dana kada su slike i snimci izvesnog uređaja objavljeni u javnosti, ministar unutrašnjih poslova pokazao je novinarima LRAD uređaj koji je u posedu policije, i izjavio je da uređaj nije upotrebljen kao zvučni top na protestu. Prvo osnovno javno tužilaštvo je "saopštilo da na protestu nije upotrebljen "zvučni top", a tužilaštvo će dalje raditi na utvrđivanju razloga izazivanja ponašanja građana kritičnom prilikom." Pored toga što je tužilaštvo negiralo da je upotrebljeno oružje poput zvučnog topa, Više javno tužilaštvo u Beogradu naložilo je Prvom osnovnom javnom tužilaštvu da formira predmet i identifikuje lica koja su navodno širila paniku da je zvučni top upotrebljen. U isto vreme, Miloš Vučević, bivši premijer, naveo je da je potpisao zvanična dokumenta u kojima se traži da FBI i FSB dođu u Srbiju i sprovedu nezavisnu istragu da li je došlo do upotrebe zvučnog topa tokom protesta u Beogradu 15. marta.

Nepoverenje u institucije, koje je i izvelo ljude na ulice, budi sumnju da će tužilaštvo u Srbiji objektivno utvrditi šta se desilo i da li su trenutni nosioci vlasti u zemlji upotrebili oružije protiv građana/ki. Gotovo u isto vreme kada se ovaj incident dogodio, iz Pionirskog parka kod Skupštine Srbije, gde su bili smešteni lojalisti Srpske napredne stranke, bačene su kamenice i flaše na okupljene studente i građane. U subotu, 15. marta, zabeleženi su i drugi incidenti manjeg intenziteta i opasnosti u odnosu na potencijalno korišćenje zvučnog uređaja za razbijanje mirno okupljenih građana/ki. Policija je na naplatnoj rampi u izvršila pretres vozila bivšeg predsednika Vojnog sindikata Novice Antića koji je krenuo na protest u Beogradu, i privela jednog njegovog saputnika. Novica Antić je inače bio i u zatvoru i progonjen je zbog ukazivanja na probleme unutar Vojske Srbije. Aleksandar Vučić, izjavio je da je u danu protesta ukupno privedeno 22 osobe. Advokatica dvojice mladića uhapšenih tokom protesta, napadnuta je verbalno i fizički od strane policijskih službenika usred Policijske stanice Zvezdara. Policijski službenici su prvo odbili da joj omoguće pristup uhapšenima, čime su direktno prekršili njihovo pravo na odbranu. Kada je advokatica nastavila da insistira na svom zakonskom pravu, jedan od policajaca ju je verbalno napao i opsovao, da bi je zatim drugi policajac – koji nije imao nikakva obeležja – nasilno izbacio iz stanice, govoreći da ima pravo da je izbaci jer je to njegova kuća. Tom prilikom, advokatica je zadobila povredu ruke. U naselju na Žarkovu muškarac je kolima prošao kroz okupljene i tom prilikom oborio je tri osobe. Na samom protestu, verbalno je napadnut predsednik Udruženja Krokodil Vladimir Arsenijević jer je nosio ukrajinsku i palestinsku zastavu.

Uz sve pokušaje vlasti da osujeti dolazak velikog broja građana/ki iz svih krajeva zemlje u Beograd, i svih kontra-skupova koje je vlast orgaizovala kako bi izazvala incidente, ovaj skup ostaće upamćen kao jedan od najvećih skupova građana/ki Srbiji u istoriji. Takođe, potencijalno korišćenje određene tehnologije protiv okupljenih ostaje da se ispita i utvrdi u narednom periodu.

Dani nakon protesta

Ni u danima nakon protesta, pritisci se ne smiruju. U Novom Sadu je 18. marta došlo do incidenta ispred Skupštine grada. Naime, studenti su tokom noći pokušali da blokiraju zgradu gradske skupštine, a u tome ih je sprečila Interventna policija koja je napala studente/kinje i okupljene građane/ke i tom prilikom privodila pojedine učesnike/ce skupa. Ne smiruju se tenzije ni oko Pionirskog parka, odakle su odmah nakon velikog studentskog i građanskog protesta u Beogradu, SNS lojalisti krenuli da se povlače, što je još jedna potvrda da je kamp u ovom parku organizovan kako bi se izazvali nemiri na protestu, a ne kako bi navodno studenti koji se protive blokadama izrazili svoje zahteve. Maskirani muškarci koji se i dalje nalaze u parku branili su novinaru N1 da izveštava odatle. U parku je takođe napadnut ponovo i Nemanja Šarović dok je snimao one koji su došli po traktore parkirane oko parka. Scenaristkinja i dramaturškinja Maja Pelević takođe je napadnuta dok je snimala u kakvom je stanju ostao Pionirski park nakon povlačenja onih koji su kampovali u njemu. Verbalno je napadnuta glavna i odgovorna urednica Ozon Media iz Sremske Mitrovice dok je izveštavala o blokadi Medicinske škole u tom gradu.

Vozač BMW-a se zaletio kolima na đake i nastavnike ispred Elektrotehničke škole u Novom Sadu. Pored nastavnika/ca u osnovnim i srednjim školama, pritisak počinje da se primenjuje i na profesore/ke fakulteta. Vučić je najavio da profesori koji su u blokadama neće dobiti platu. Pored toga, u naselju u kome žive samo profesori univerziteta, naučnici i zaposleni u institutima, izbušene su gume na njihovim vozilima. Dekanka Računarskog fakulteta u Beogradu, pozvala je 12 studenata/kinja na saslušanje pred disciplinske prijave povodom učešća u blokadama. Predsednica Visokog saveta sudstva tražila je od predsednika sudova da popišu štrajkače i obračunaju im umanjenu zaradu, objavio je na društvenoj mreži X sudija Miodrag Majić. Nesumnjivo će pritisci nastaviti da rastu u narednom periodu jer su predstavnici vlasti po svaku cenu rešili da okončaju anti-korupcijske proteste. Ipak, studenti/kinje saopštili su da ne odustaju dok zahtevi ne budu ispunjeni.